

Θεωρίες αποκτησης της γλώσσας

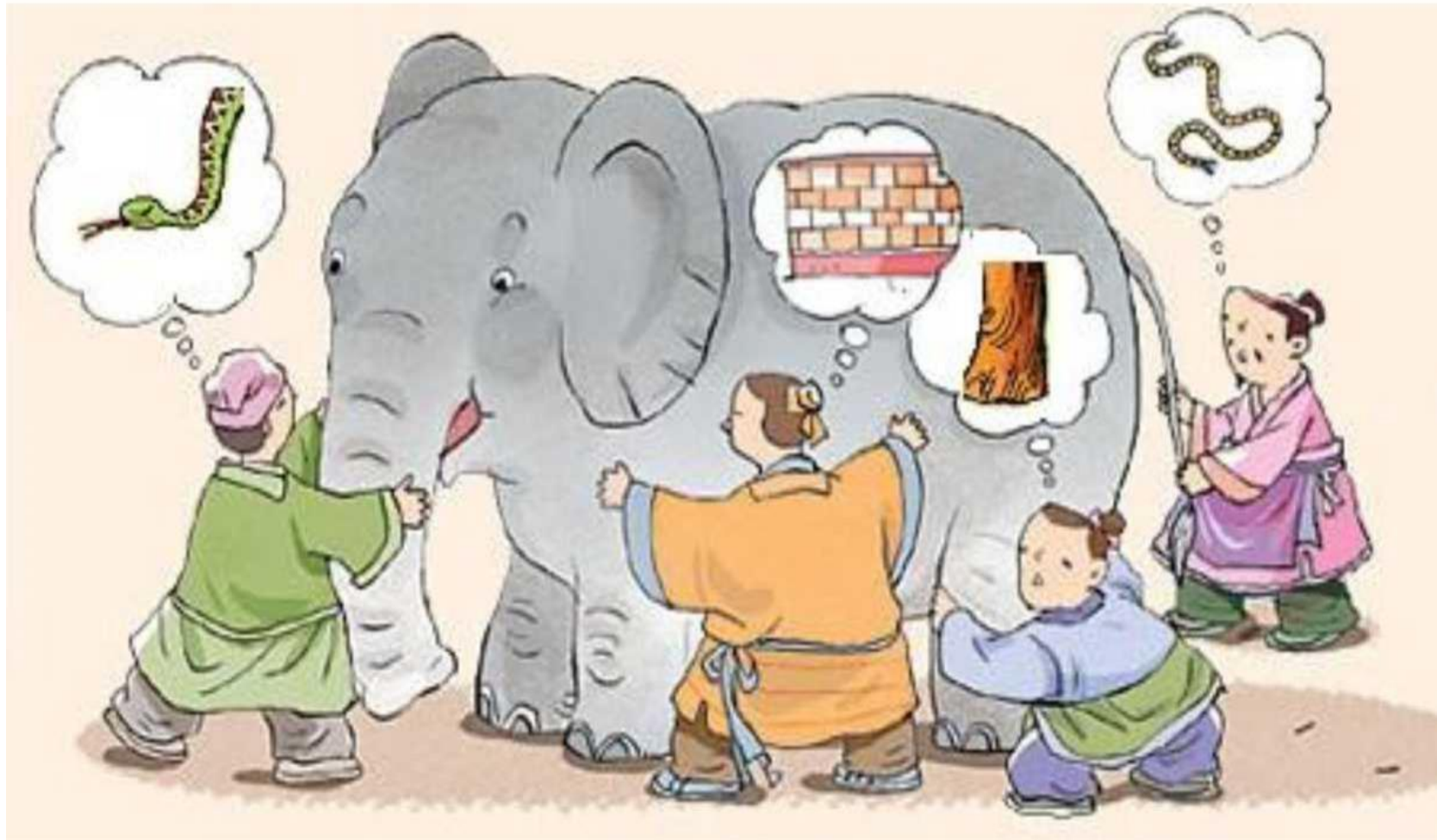
Μάθημα 3

Πηγή: Μότσιου, Ε. (2014). *Εισαγωγή στην ανάπτυξη της γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Καθένας από τους τέσσερις τυφλούς, ψηλαφίζοντας διάφορα μέρη ενός ελέφαντα, προσπαθούσε να περιγράψει πώς είναι ο ελέφαντας και όλοι, ανάλογα με το ποιο μέρος άγγιζαν, κατέληγαν σε τελείως διαφορετική περιγραφή και διαφορετικά συμπεράσματα.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τους επιστήμονες που προσπαθούν να κατανοήσουν το φαινόμενο της γλωσσικής ανάπτυξης από διαφορετικές σκοπιές.

(Vanpatten & Williams, 2007)

Οι θεωρίες της γλωσσικής ανάπτυξης επιχειρούν να ερμηνεύσουν την εμφάνιση και την εξέλιξη της γλώσσας στο ανθρώπινο είδος, δηλαδή φιλοδοξούν να απαντήσουν σε μια σειρά από ερωτήματα όπως:

- *Γιατί τα παιδιά μαθαίνουν μια γλώσσα;*
- *Ποιοι είναι οι βασικοί παράγοντες που καθορίζουν τη γλωσσική ανάπτυξη, βιολογικοί-έμφυτοι ή περιβαλλοντικοί;*
- *Πώς τα παιδιά μαθαίνουν τη γλώσσα τόσο γρήγορα, χωρίς ειδική εκπαίδευση, και μάλιστα παράγουν εκφωνήματα που δεν έχουν ακούσει ποτέ πριν;*
- *Γιατί όλα τα παιδιά και σε όλες τις γλώσσες περνούν από παρόμοια στάδια ανάπτυξης και παρατηρούνται παρόμοια λάθη;*
- *Τι είναι αυτό που μαθαίνουν τα παιδιά όταν αποκτούν την πρώτη τους γλώσσα;*

Οι θεωρίες αυτές κινούνται σε πολλές κατευθύνσεις και επίπεδα και θεωρούν διαφορετικούς παράγοντες ως βασικούς στην απόκτηση της γλώσσας.

Σε γενικές γραμμές όμως, προέρχονται από τις δύο διαμετρικά αντίθετες μεταξύ τους απόψεις:

1. η πρώτη άποψη (υπό την επίδραση της ορθολογιστικής φιλοσοφικής τάσης) θεωρεί τη γλώσσα έμφυτη, με την έννοια ότι η ικανότητα για την απόκτησή της είναι εγγεγραμμένη στα γονίδια των ανθρώπων.

2. Η δεύτερη (υπό την επίδραση της εμπειριοκρατικής τάσης) υποστηρίζει ότι η γλώσσα μαθαίνεται μέσα από την **επικοινωνία** και την αλληλεπίδραση με το **περιβάλλον**.

Αναμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι τόσο παιδιά της ίδιας γλωσσικής κοινότητας, όσο και διαφορετικών κοινοτήτων αναπτύσσουν τη γλώσσα με σχετικά όμοιο τρόπο.

Άρα...

είναι πολύ πιθανόν να είμαστε από τη φύση μας προγραμματισμένοι να αναπτύξουμε αναγκαστικά κάποια γλώσσα.

Βέβαια, το γεγονός ότι η ανάπτυξη του λόγου πραγματοποιείται με σχετικά όμοιο τρόπο σε όλα τα παιδιά δεν αποδεικνύει από μόνο του ότι τα ανθρώπινα όντα είναι βιολογικά προγραμματισμένα ώστε να αποκτήσουν τη γλώσσα.

- Αυτή η αναπτυξιακή πορεία θα μπορούσε να είναι αποτέλεσμα της επίδρασης περιβαλλοντικών παραγόντων, δεδομένου και ότι η μη έκθεση του παιδιού σε οποιασδήποτε μορφής γλώσσα κατά τα κρίσιμα για την εκμάθηση χρόνια - γέννηση έως και προεφηβεία (11 έτη περίπου)— καθιστά εξαιρετικά δύσκολη, έως και αδύνατη την επαρκή απόκτησή της στα μετέπειτα έτη.

➤ *η περίπτωση της Τζίνι το 1970 στις ΗΠΑ, η οποία μέχρι τα 13 μεγάλωνε απομονωμένη σε ένα δωμάτιο χωρίς καμία επαφή με το περιβάλλον, και δεν απόκτησε ποτέ επαρκή γλωσσική ικανότητα.*

ΦΥΣΗ Ή ΑΝΑΤΡΟΦΗ

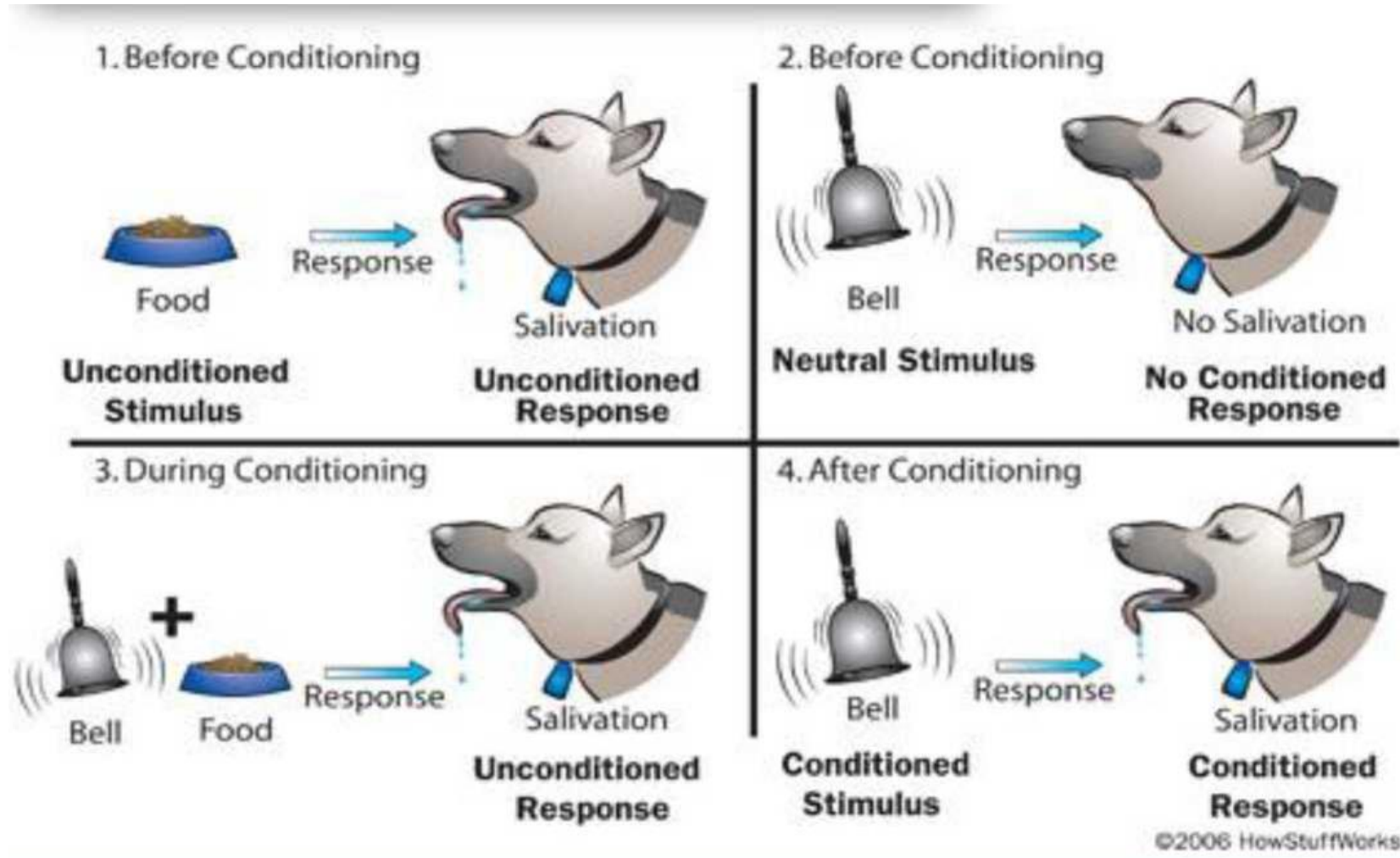
- Ένα από τα κεντρικά ερωτήματα που απασχολεί τους επιστήμονες είναι αν η ανάπτυξη της γλώσσας συντελείται μέσω μιας έμφυτης ικανότητας (φύση) ή σχετίζεται με το περιβάλλον και τα ερεθίσματα που δεχόμαστε στη βρεφική και παιδική μας ηλικία (ανατροφή).
- Επειδή η παρατήρηση των παιδιών επιβεβαιώνει όψεις τόσο της μιας όσο και της άλλης άποψης, και επειδή υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη ενός παιδιού, αρκετές θεωρίες προσπάθησαν να συγκεράσουν τις δύο αντίθετες τάσεις σε πιο μετριοπαθείς θεωρητικές υποθέσεις.
- Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τέσσερις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις στη γλωσσική ανάπτυξη που βρίσκονται σε ένα από τα δύο άκρα (έμφυτο - επίκτητο) ή κινούνται ανάμεσα από αυτά.

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ SKINNER

Η θεωρία του συμπεριφορισμού, ως γενική θεωρία μάθησης, αναπτύχθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα αρχικά υπό την επιρροή εργασιών γνωστών ψυχολόγων, όπως ο Ι. Pavlov και ο B. Watson, και επεκτάθηκε από τον B. F. Skinner (Verbal behavior, 1957).

Ο συμπεριφορισμός ήταν από τις κυρίαρχες μαθησιακές θεωρίες από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα έως και το 1960 περίπου, και βασίστηκε σε πειράματα και παρατηρήσεις της συμπεριφοράς των ζώων, και πώς αυτή τροποποιείται με την καθοδηγούμενη μάθηση.

Θυμάστε...

Οι οπαδοί της θεωρίας υποστηρίζουν ότι το παιδί γεννιέται **tabula rasa** και μέσω της επαφής με το περιβάλλον αναπτύσσει τη γλώσσα (*εμπειριοκρατισμός*).

- Η γλώσσα είναι μια συμπεριφορά που μαθαίνεται όπως και όλα τα άλλα είδη συμπεριφορών, κυρίως ως αντίδραση σε ένα ερέθισμα.

- Σύμφωνα με τον Skinner, οι βασικοί παράγοντες που επιδρούν στην εμφάνιση ή όχι της γλώσσας είναι τα ερεθίσματα που αυξάνουν την πιθανότητα εκδήλωσης μιας γλωσσικής συμπεριφοράς ('θετική ενίσχυση' [reinforcement]) και αυτά που τη μειώνουν ('αρνητική ενίσχυση' [punishment]).
- τα αξιολογικά αυτά ερεθίσματα παράγονται από το περιβάλλον του παιδιού ως απάντηση στα εκφωνήματα που αυτό παράγει μέσω της δημιουργίας συσχετισμών και τη μίμηση του ενήλικου λόγου.

Έτσι,

οι ενήλικες προσφέρουν στο βρέφος μοντέλα για μίμηση, επιβραβεύοντας ή απορρίπτοντας, μέχρι να κατακτηθεί η κατάλληλη γλωσσική συμπεριφορά.

Άρα,

η γλωσσική μάθηση είναι αποτέλεσμα παραγωγής σωστών αντιδράσεων στα ερεθίσματα, μέσω μίμησης μοντέλων: αν κάποια αντίδραση ενισχυθεί θετικά, επαναλαμβάνεται, επιβεβαιώνεται και, τελικά, εγκαθιδρύεται.

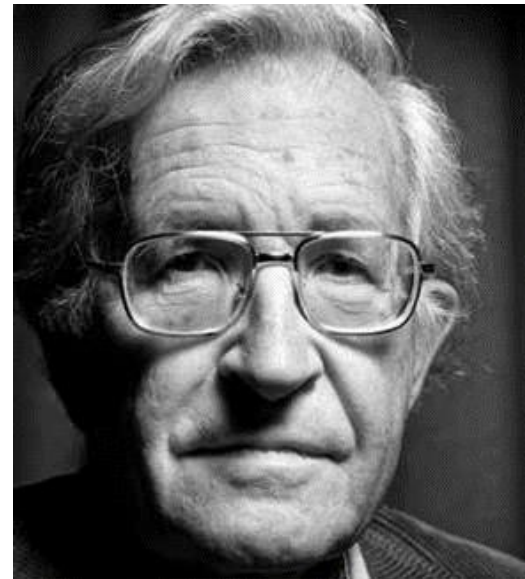
Για παράδειγμα...

τα βρέφη ακούν αρκετές φορές τη λέξη 'σκυλί' και βλέπουν ταυτόχρονα το συγκεκριμένο ζώο συσχετίζουν έτσι την ακουστική με την οπτική εικόνα και μιμούνται τα εκφωνήματα των ενηλίκων. Αν ο συσχετισμός και η μίμηση είναι επιτυχημένα, τότε λαμβάνουν μια θετική αξιολόγηση - αντίδραση, οπότε ενθαρρύνονται να επαναλάβουν τα εκφωνήματα αν, αντίθετα, η μίμηση δεν είναι επιτυχής (π.Χ. Ονομάζουν 'σκυλί' μια γάτα ή προφέρουν τζλζ"), αποθαρρύνονται και δεν επαναλαμβάνουν ή τροποποιούν το ανάλογο εκφώνημα.

- Πράγματι, οι περιβαλλοντικοί παράγοντες έχουν σημαντικό μερίδιο ευθύνης στην ανάπτυξη της γλώσσας: παιδιά με προβλήματα (γλωσσικά, ψυχολογικά, κοινωνικά) που δεν ήρθαν σε επαφή με επαρκή γλωσσικά ερεθίσματα κατά την παιδική τους ηλικία, δεν ανέπτυξαν ποτέ ικανοποιητικά τη μητρική τους γλώσσα.
- Επίσης, ο παράγοντας της μίμησης, ειδικά κατά την πρώιμη γλωσσική περίοδο (βλ. π.χ. Φωνολογία) φαίνεται ότι έχει σημαντική θέση στη διαδικασία της γλωσσικής μάθησης.

- Πώς εξηγείται η ικανότητα ενός παιδιού να συνθέτει λέξεις σε ορθές προτάσεις;
- Πώς παράγει προτάσεις που δεν έχει ποτέ του ακούσει, αν στη διαδικασία της μάθησης ο ρόλος του είναι ενός παθητικού δέκτη;
- Πώς κατακτά τόσο γρήγορα τόσο αφηρημένες δομές και κανόνες (π.χ. Σύνταξη);
- Δεν είναι απόλυτα σίγουρο ότι οι γονείς επιβραβεύουν πάντα τη 'σωστή' γλωσσική συμπεριφορά και αποκλείουν τη 'λανθασμένη'.

- Εκτεταμένη κριτική για τις παραπάνω αδυναμίες άσκησε στον Skinner ο γλωσσολόγος N. Chomsky, ο οποίος πρωτοστάτησε στη θεμελίωση της **βιολογικής** (ορθολογιστικά προσανατολισμένης) άποψης για τη γλωσσική ανάπτυξη.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ-ΓΕΝΕΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ: N. CHOMSKY

Στον αντίποδα των εμπειριστικών απόψεων του συμπεριφορισμού του Skinner βρίσκονται οι θεωρίες που υποστηρίζουν ότι η γλωσσική ικανότητα είναι **έμφυτη**: όλα τα παιδιά γεννιούνται βιολογικά προγραμματισμένα για την απόκτηση κάποιας γλώσσας. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η γλώσσα αποτελεί μοναδικό προνόμιο του ανθρώπινου είδους και εξηγεί το γεγονός ότι μαθαίνεται ταχύτατα, εύκολα και χωρίς ειδική διδασκαλία.

- Ο γνωστότερος υποστηρικτής της προσέγγισης αυτής, ο N. Chomsky, υπέθεσε ότι κάθε παιδί γεννιέται εφοδιασμένο με ένα ειδικό **Μηχανισμό Απόκτησης της Γλώσσας** (LAD: Language Acquisition Device).
- Ο μηχανισμός αυτός περιέχει **καθολικές αρχές** και κανόνες που ενεργοποιούνται στο γλωσσικό περιβάλλον και επιτρέπουν σε όλα τα παιδιά να σχηματίζουν υποθέσεις για τις κανονικότητες που διέπουν κάθε γλώσσα.

Ο Chomsky (Syntactic Structures, 1957· Aspects of the Theory of Syntax, 1965) υπέθεσε ότι

- ο γλωσσικός μηχανισμός λειτουργεί βάσει ενός περιορισμένου αριθμού καθολικών (κοινών για όλες τις γλώσσες) κατηγοριών και δομικών αρχών, που καθορίζουν τα βασικά σχήματα/σχέσεις για όλες τις γλώσσες, με τα οποία οι ομιλητές παράγουν σχεδόν όλες τις προτάσεις τους (Καθολική Γραμματική - Universal Grammar)

Για παράδειγμα...

- Ενα τέτοιο καθολικό δομικό σχήμα που βασίζεται στις αρχές συνδυασμού βασικών κατηγοριών και σχέσεων είναι, μεταξύ άλλων, το $\Pi \rightarrow O\Phi + P\Phi$.
- Όμως αυτοί οι κανόνες δεν μπορούν να περιγράψουν όλες τις προτάσεις: μια δεύτερη ομάδα κανόνων, οι μετασχηματιστικοί, αναλαμβάνουν να προσαρμόσουν βασικές γλωσσικές δομές σύμφωνα με τις αρχές κάθε γλώσσας (π.χ. Κανόνες τροπής ενεργητικής σε παθητική σύνταξη).
- Οι μετασχηματιστικοί κανόνες δεν είναι καθολικοί, είναι όμως πολύ περιορισμένοι, και το παιδί επιλέγει κάθε φορά ό, τι ταιριάζει στη γλώσσα του.
- Με συνδυασμό των καθολικών δομικών αρχών και των μετασχηματιστικών κανόνων, τα παιδιά είναι σε θέση να παράγουν άπειρες προτάσεις χωρίς να τις έχουν ακούσει.

Αργότερα, ο Chomsky περιέγραψε δύο επίπεδα στη δομή της γλώσσας:

- η **βαθιά δομή** (deep structure) ορίζεται από τους βασικούς καθολικούς δομικούς κανόνες και περιέχει τη βασική αφηρημένη σημασία της πρότασης
- η **επιφανειακή δομή** (surface structure) αποτελεί την πραγμάτωση της βαθιάς δομής, με τη βοήθεια των μετασχηματιστικών κανόνων, όπου αυτοί απαιτούνται.

- Το μικρό παιδί παρακολουθεί τη δομή των εκφωνημάτων του γλωσσικού του περιβάλλοντος, υποβοηθούμενο αρχικά από τις καθολικές αρχές και στη συνέχεια από τους μετασχηματιστικούς κανόνες:

χρησιμοποιώντας δηλαδή ένα περιορισμένο και γλωσσικά καθολικό σετ αρχών, το παιδί κάνει υποθέσεις για τις δομές της γλώσσας του και αργότερα τις δοκιμάζει στη χρήση.

- ✓ Ουσιαστικά, **η γλωσσική ανάπτυξη είναι εφαρμογή και μάθηση καθολικών αρχών και περιορισμένων κανόνων.**

- Θετικό αποδεικτικό στοιχείο υπέρ των βιολογικών-γενετικών θεωριών:
 - ✓ το γεγονός της ύπαρξης κοινών σταδίων και γλωσσικών χαρακτηριστικών σε όλες τις γλώσσες κατά την πορεία ανάπτυξής τους.
 - ✓ ερμηνεύεται επαρκώς ο λόγος για τον οποίο η γλώσσα κατακτάται τόσο σύντομα και χωρίς συνειδητή προσπάθεια μάθησης, τη στιγμή μάλιστα που τα δεδομένα στα οποία στηρίζεται η γλωσσική ανάπτυξη είναι ελλιπή, αποσπασματικά και αφηρημένα.
 - ✓ ακόμα και τα κωφάλαλα παιδιά μαθαίνουν κάποιο είδος γλώσσας.

- Υπάρχουν αρκετές διαφωνίες για το αν η έμφυτη αυτή γνώση είναι γραμματική ή σημασιολογική, ή αν, απλά, διαθέτουμε κάποιες έμφυτες στρατηγικές γλωσσικής μάθησης.
- Η πιθανή ύπαρξη 'κρίσιμης περιόδου' (δηλαδή μιας χρονικά περιορισμένης περιόδου μέσα στην οποία το παιδί θα πρέπει να αναπτύξει τη γλώσσα, ενώ μετά το πέρας της η γλωσσική ανάπτυξη θα είναι το λιγότερο ελλιπής και προβληματική), είναι ακόμα ένα επιχείρημα υπέρ των βιολογικών θεωριών, ενώ φωτίζεται παράλληλα και η σχέση περιβάλλοντος και έμφυτου.

Υπόθεσης της κρίσιμης περιόδου (Critical Age Hypothesis) για την ανάπτυξη της γλώσσας:

- ο εγκέφαλος του ανθρώπου είναι ιδιαίτερος, γι' αυτό μόνο αυτός αναπτύσσει γλώσσα
- η σειρά των γλωσσικών σταδίων είναι ίδια για όλα τα παιδιά
- η κρίσιμη περίοδος διαρκεί από τα 2 έτη περίπου έως και την εφηβεία, όπου και το αριστερό εγκεφαλικό ημισφαίριο εξειδικεύεται στη γλώσσα
- ο άνθρωπος έχει έμφυτη ικανότητα για απόκτηση οποιασδήποτε γλώσσας, σε αντίθεση με τα ζώα, τα οποία δεν μπορούν να διδαχθούν γλώσσα
- η γλωσσική ανάπτυξη οφείλεται στη γενική βιολογική ωρίμανση του οργανισμού.

Είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν αποδείξεις υπέρ ή κατά των βιολογικών θεωριών:

1. Η θεωρία του Chomsky δεν έδειξε να επιβεβαιώνεται από ψυχολογολογικά πειράματα, τουλάχιστον στην αρχική εκδοχή της.
2. Έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση η θέση των ορθολογιστικών θεωριών για τη γλώσσα ως μοναδικού, ανθρώπινου προνομίου: από πειράματα σε χιμπατζήδες φάνηκε ότι είναι σε θέση να μάθουν πάνω από 100 σύμβολα και να επικοινωνούν με αυτά κάνοντας συνδυασμούς.

3. Κατά την περιγραφή των σταδίων ανάπτυξης της γλώσσας, παρατηρήσαμε ότι η γλωσσική μάθηση δεν σταματάει μετά το πέρας της 'κρίσιμης περιόδου', απλά φθίνει σταδιακά. Πέρα από αυτό, η ύπαρξή της δεν μπορεί να βασιστεί σε περιπτώσεις παιδιών που είχαν υποστεί έντονη ψυχοσωματική κακοποίηση και κοινωνική απομόνωση.

4. Η βασική κριτική όμως στο βιολογικό-γενετικό μοντέλο εστιάζει κυρίως στο γεγονός ότι δε λαμβάνεται επαρκώς υπόψη κατά την περιγραφή της γλωσσικής ανάπτυξης η λειτουργία άλλων επιπέδων της γλώσσας, όπως του φωνολογικού και, ειδικά, του σημασιολογικού: δεν ερμηνεύεται λ.χ. πώς τα παιδιά δεν παράγουν ποτέ γραμματικά ορθές αλλά σημασιολογικά ανώμαλες προτάσεις.

5. Δεν παρέχεται καμία ερμηνεία για το μονόλεξο ή το δίλεξο στάδιο.

6. Υποβαθμίζεται σημαντικά ο ρόλος του περιβάλλοντος και της κοινωνικής διεπίδρασης, που έχει τεράστια σημασία για την προγλωσσική και την πρώιμη περίοδο ανάπτυξης της γλώσσας ο ρόλος της γενικότερης νοητικής ανάπτυξης του παιδιού δε λαμβάνεται επίσης υπόψη.

ΓΝΩΣΙΑΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ

Η στροφή προς τη γενικότερη νοητική ανάπτυξη του παιδιού πραγματοποιείται κυρίως τη δεκαετία του 1970, με γνωστότερο εκπρόσωπο τον ψυχολόγο J. Piaget . Η γνωσιακή προσέγγιση συμφωνεί με την άποψη της έμφυτης γνώσης, αλλά όχι της αποκλειστικά γλωσσικής γνώσης. Η γλώσσα, σύμφωνα με αυτή την υπόθεση, είναι μόνο μια όψη της γενικότερης νοητικής ανάπτυξης, μια από τις νοητικές ικανότητες των ανθρώπων.

- Από αυτή τη σκοπιά, η ανάπτυξη της γλωσσικής γνώσης εξαρτάται από τη συνολική γνωσιακή ανάπτυξη του παιδιού.
- Σε γενικές γραμμές, υποστηρίζεται ότι τα παιδιά αρχικά μαθαίνουν τον κόσμο γύρω τους μέσω κυρίως των αισθησιοκινητικών εμπειριών στη συνέχεια, σχηματίζουν νοητικές αναπαραστάσεις για τον κόσμο οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση για τις γλωσσικές αναπαραστάσεις αργότερα.

- Η απόσπαση-απομάκρυνση από την άμεση πραγματικότητα με τη βοήθεια των νοητικών αναπαραστάσεων είναι απαραίτητο στάδιο πριν την κατάκτηση του συμβόλου, που αντικαθιστά/αναπαριστά το αντικείμενο: **το γλωσσικό σύμβολο είναι η λέξη.**
- Η εμφάνιση του **συμβολικού παιχνιδιού** κατά το δεύτερο έτος της ηλικίας προωθεί νοητικά το παιδί προς την ίδια κατεύθυνση. Στον κόσμο του παιχνιδιού το παιδί υποκαθιστά 'κάτι με κάτι', αναπαριστά δηλαδή μια πραγματικότητα με σύμβολα-αντικείμενα (λ.χ. χρησιμοποιεί μια μπανάνα για όπλο). Κατά τον ίδιο τρόπο, με τη γλώσσα το παιδί αναπαριστά ένα αντικείμενο, πρόσωπο κλπ. με ένα σύμβολο-λέξη.

- Ο ρόλος της ομαλής ψυχολογικής ανάπτυξης του παιδιού δε λαμβάνεται σχεδόν καθόλου υπόψη, ενώ θα μπορούσε ίσως να εξηγήσει πολλές από τις φαινομενικές ασυμβατότητες.
- Πρέπει να προσδιοριστεί η φύση του συνδετικού κρίκου ανάμεσα στη νοητική και τη γλωσσική ανάπτυξη, ώστε να ερμηνευτεί επαρκώς η μετάβαση από τις νοητικές αναπαραστάσεις στις γλωσσικές.
- Από την άποψη της διαμάχης για το ρόλο των έμφυτων ή των περιβαλλοντικών παραγόντων, η γνωσιακή υπόθεση τοποθετείται κάπου ενδιάμεσα: δέχεται το έμφυτο της γλωσσικής γνώσης, όμως δε θεωρεί ανεξάρτητη την ανάπτυξή της από τη γενικότερη νοητική ωρίμανση.
- Ο ρόλος του περιβάλλοντος είναι σημαντικός για τους υπέρμαχους της γνωσιακής άποψης: αναγνωρίζουν ότι τελικά η γλώσσα αναπτύσσεται με τη διεπίδραση περιβαλλοντικών ερεθισμάτων και έμφυτων νοητικών δομών.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ

- Αποτελείται από μια σχετικά ανομοιογενή ομάδα κοινωνικοπραγματολογικών κυρίως προσεγγίσεων στην ανάπτυξη της γλώσσας.
- Ενοποιητικό παράγοντα αποτελεί η προβολή του ρόλου της επικοινωνιακής ικανότητας στη γλωσσική ανάπτυξη: **ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην πρωταρχική λειτουργία της γλώσσας, την χρήση της για επικοινωνιακούς σκοπούς, και στη σημασία της διεπίδρασης του παιδιού με τους συνομιλητές του κοινωνικού περιγύρου.**
- Η προσέγγιση αυτή υποστηρίζεται σε εργασίες ψυχολόγων και γλωσσολόγων (Vygotsky 1962, Bruner 1975, Halliday 1975, Snow 1979, Tomasello 2003).

- Γνωρίζουμε ότι τα βρέφη επιχειρούν να επικοινωνήσουν από πολύ νωρίς και αναπτύσσουν επικοινωνιακές προθέσεις διεπιδρώντας με το περιβάλλον τους πολύ πριν αρθρώσουν την πρώτη τους λέξη.
- Η ανάπτυξη της γλώσσας, λοιπόν, σύμφωνα με αυτή την ερμηνεία, είναι το αποτέλεσμα της πλήρωσης της ανάγκης για επικοινωνία, καθώς η γλώσσα είναι το τελειότερο εργαλείο που εξυπηρετεί αποτελεσματικότερα αυτή την ανάγκη.

- Η ιδέα του έμφυτου (γνωσιακών και γλωσσικών ικανοτήτων) δεν απορρίπτεται, απλώς δεν θεωρείται ως κινητήριοις μοχλός που ενεργοποιεί τη γλωσσική ανάπτυξη.
- Έτσι, η έμφαση πέφτει στο ρόλο του **περιβάλλοντος** και της **επικοινωνίας**: ωστόσο, σε αντίθεση με τις συμπεριφοριστικές θεωρίες, το παιδί δε θεωρείται παθητικός δέκτης των περιβαλλοντικών ερεθισμάτων, αλλά ενεργός συμμετέχων σε όλη τη διαδικασία της γλωσσικής ανάπτυξης από την προγλωσσική ακόμα περίοδο.

- Ένα μεγάλο μέρος των ερευνών στρέφεται στην έρευνα του λόγου όσων εμπλέκονται άμεσα στην ανατροφή του παιδιού, και ιδίως του “**μητρικού λόγου**”, καθώς ο ρόλος της μητέρας ή ενός συγκεκριμένου ατόμου που έρχεται σε καθημερινή επαφή με το παιδί είναι πρωτεύουσας σημασίας: έχει παρατηρηθεί ότι ο λόγος που απευθύνεται στο παιδί από άτομα του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος (αλλά και άλλους ενήλικες) διαφέρει από το λόγο που χρησιμοποιείται μεταξύ των ενηλίκων. Αυτή η ‘ειδικού τύπου’ γλώσσα των ενηλίκων προς τα παιδιά ονομάστηκε “μητρικός λόγος”, “γλώσσα των μωρών”, “γλώσσα του ενήλικα προς το παιδί” ή “λόγος προσανατολισμένος στο παιδί”.

- Είναι φανερό ότι καμία θεωρία δεν μπορεί από μόνη της να απαντήσει σε όλα τα ερωτήματα που προκύπτουν κατά την έρευνα της γλωσσικής ανάπτυξης: κάθε προσέγγιση αναπόφευκτα θα φωτίσει μία όψη μόνο αυτής της πολύπλοκης διαδικασίας.
- Ο συμπεριφορισμός, στα πλαίσια των εμπειριοκρατικών μοντέλων, θεωρεί καθοριστικό και επαρκή το ρόλο του περιβάλλοντος για τη γλωσσική ανάπτυξη. Το περιβάλλον παρέχει στο παιδί μοντέλα προς μίμηση, ενώ με την κατάλληλη καθοδήγηση επιτυγχάνεται η επιθυμητή (σωστή) γλωσσική συμπεριφορά.
- Οι βιολογικές-γενετικές θεωρίες (στα πλαίσια των ορθολογιστικών μοντέλων) υποδεικνύουν ως βασικό παράγοντα ανάπτυξης της γλώσσας την ύπαρξη ενός έμφυτου, βιολογικά προγραμματισμένου μηχανισμού γλωσσικής απόκτησης, μοναδικού για το ανθρώπινο είδος.

- Τα γνωσιακά και τα επικοινωνιακά μοντέλα τοποθετούνται κάπου ανάμεσα στη διαμάχη επίκτητο ή έμφυτο: το γνωσιακό μοντέλο, βασιζόμενο στην υπόθεση έμφυτων νοητικών δομών στις οποίες υπάγονται οι γλωσσικές, πλησιάζει περισσότερο το ορθολογιστικό άκρο το επικοινωνιακό μοντέλο, για το οποίο το κλειδί της γλωσσικής ανάπτυξης βρίσκεται στην ανάγκη για επικοινωνία και την πρώιμη κοινωνικοποίηση, πλησιάζει περισσότερο το εμπειριοκρατικό άκρο.

- Σήμερα, οι περισσότερες απόψεις για τη γλωσσική ανάπτυξη δεν αρνούνται την ύπαρξη βιολογικής προδιάθεσης για την ανάπτυξη της γλώσσας· βέβαια, ακόμη και ο Chomsky δεν αρνήθηκε το ρόλο του περιβάλλοντος ως παράγοντα που ενεργοποιεί τον έμφυτο μηχανισμό: ο ρόλος του περιβάλλοντος είναι καθοριστικής σημασίας για τη γλωσσική ανάπτυξη, ενώ η επικοινωνιακή ικανότητα σαφέστατα προηγείται της γλωσσικής.

- Τέλος, οι νοητικές λειτουργίες και η ανάπτυξη απαραίτητων νοητικών δομών επηρεάζουν την ανάπτυξη της γλώσσας αλλά και επηρεάζονται από αυτή: νοητικές και γλωσσικές δομές φαίνεται να αποτελούν μια αδιάσπαστη ενότητα παραγόντων που αλληλεπιδρούν. Το μικρό παιδί, λοιπόν, εφοδιασμένο με ικανότητες και δεξιότητες τις οποίες τελειοποιεί στην πορεία, κατακτά επαρκώς ένα πολύπλοκο και αφηρημένο σύστημα με εντυπωσιακή ταχύτητα και ευκολία: αυτό είναι το 'θαύμα της απόκτησης της γλώσσας.

<https://www.youtube.com/watch?v=mInfgwjoxja>